

Anhöriga vill ha svar om Sverker Åströms roll

Inrikes • Var svenska utredningar kring Raoul Wallenberg, DC-3:an och Estonia förutbestämda?

Ruben Agnarsson
Publicerad 08 December 2022

Vitnesmål från 1957 talar om svenska DC-3-besättningsmän i ett sovjetiskt arbetsläger i Norilsk i början av 1950-talet. Uppgiften fick svenska UD att vända sig till Moskva.
Foto: FLYGVAPENMUSEUM

Raoul Wallenbergs syskonbarn Marie von Dardel-Dupuy och Louise von Dardel kräver att svenska myndigheter otvetydigt slår fast om Sverker Åström gick Sovjets ärenden eller inte.

De menar att Åströms agerande kan ha haft påtagliga och potentiellt skadliga effekter på den officiella svenska hanteringen av fallet Raoul Wallenberg.

I en begäran som skickades till svenska myndigheter i mitten av november kräver Raoul Wallenbergs anhöriga att sanningen om Sverker Åströms förehavanden inte längre bör vara hemligstämplade eftersom informationen är avgörande för att fastställa de fullständiga omständigheterna kring Raoul Wallenbergs öde.

De uppmanar därför svenska myndigheter att en gång för alla avslöja om anklagelserna mot en av Sveriges ledande diplomater är sanna eller falska.

Marie von Dardel-Dupuy och Louise von Dardel betonar att skuggan av misstanke om att otillbörligt sovjetiskt inflytande utövats mot den svenska utrikespolitiska myndigheten under efterkrigsåren, och även på senare tid, kan ha haft påtagliga och potentiellt skadliga effekter på den officiella svenska hanteringen av fallet Raoul Wallenberg.

”I vilket annat europeiskt land som helst skulle en sådan situation vara en skandal. I Sverige har de olösta misstankarna om herr Åström och andra tjänstemän, som den mångåriga svenska ambassadören i Sovjetunionen, Rolf Sohlman, normaliserats. Det här är en oacceptabel situation”, skrev syskonbarnen i sin initiala förfrågan till Säpo förra året.

De betonar i sitt nya brev att ”den svenska regeringen är skyldig oss och våra nära och kära full klarhet”.

Misstänker styrda utredningar

Sverker Åström hade en central roll i utredningar om Raoul Wallenbergs försvinnande, DC3:an och palmemordet. Har inriktningen och utgången av de olika officiella utredningarna i Raoul Wallenberg-fallet och andra olösta kalla krigets mysterier – som den nedskjutna DC-3:an – varit styrda och i stort sett förutbestämda?

Det skulle innebära att decennier av insatser från Raoul Wallenbergs familj och Raoul Wallenberg-forskare har varit ett kolossalt slöseri med tid, energi, pengar och god tro, skriver Raoul Wallenberg-forskaren Susanne Berger i en artikel som nu i november publicerades i tidskriften Kvartal.

Där redogör Susanne Berger för de många misstankarna mot Åström och menar att det nu är dags att öppna arkiven och utreda dessa grundligt. Det skulle kunna ge en förklaring till den svenska sidans passivitet i frågan kring den försvunne diplomatens öde.

Även anhöriga till fyra av besättningsmännen i den nedskjutna DC-3:an lever fortfarande i ovisshet om vad som hände deras familjemedlemmar. DC-3:an sköts ned av Sovjet fredagen den 13 juni 1952 i samband med spaning mot sovjetiska radarstationer längs den baltiska kusten och mot en stor rysk marinövning.

I nästan 40 år fick de anhöriga till besättningen på DC-3:an sväva i ovisshet om vad som hade hänt.

Sovjet erkände nedskjutningen först den 30 oktober 1991. Sovjets försvarsministerium överlämnade då följande kommuniké till svenska myndigheter:

”Det som hände i juni 1952 bör utan tvekan betraktas som en grov kränkning av allmänt erkända folkrättsliga normer... SSSR:s Försvarsministerium beklagar det som hände och framför djupa kondoleanser till de omkomnas anhöriga.”

Kvarlevorna av fyra män återfanns i samband med att DC-3:an bärgades den den 19 mars 2004. Alvar Älmeberg var den förste som identifierades. Vad som hände fyra av männen ombord är fortfarande ovisst, konstaterar Alvars son Roger Älmeberg.

– Jag förstår fullständigt kraven från Raoul Wallenbergs anhöriga. De har mitt fulla stöd och min förståelse. Det intressanta är hur svenska regeringar, ambassader och underrättelsetjänster i alla de här fallen har varit så fega att de inte vågat driva dessa frågor, säger han.

Anhöriga väntar på svar

De fyra saknade besättningsmännens personliga tillhörigheter, fallskärmar och flytvästar var borta, konstaterade haveriutredningen. Den dörr på DC-3:an som fallskärmshoppare använde hade dessutom öppnats inifrån innan planet kraschade i vattnet.

Anhöriga till de besättningsmän som inte hittades efter nedskjutningen av DC-3:an skrev i november 2017 till ÖB Micael Bydén och till försvarsminister Peter Hultqvist (S) och vädjade om en ny sökinsats.

”Ett allvarligt försök att återfinna kvarlevorna skulle kunna bidra till ett slut på det mänskliga trauma som drabbat inte bara de anhöriga efter de fyra fortfarande saknade”, skrev de.

I brevet betonar de anhöriga att ”chansen att finna de saknade är relativt stor om de – som den tekniska utredningen anser troligt – har hamnat på havsbotten i det område som bedöms som mest sannolikt i drivbaneberäkningarna från 2005-2006”.

Brevet har – så här fem år senare – fortfarande inte besvarats.

– Det är oerhört dåligt och bedrövligt. Det är en skandal att de ännu inte fått svar, menar Roger Älmeberg.

– När det gäller DC-3:an är det solklart att utredningen inte har presenterat sanningen. Även om Sovjet ljugit så har även de svenska myndigheterna dolt sanningen, betonar han.

Vitnesmål från 1957 talar om svenska DC-3-besättningsmän i ett sovjetiskt arbetsläger i Norilsk i början av 1950-talet. Uppgiften fick svenska UD att vända sig till Moskva.

Säpo misstänkte att en av de försvunna besättningsmännen kunde vara en förrädare. FRA-mannen Eric Carlsson pekades i hemliga Säpo-dokument ut som övertygad kommunist och potentiell förrädare, enligt Kenth Olsson, historiker och författare.

– När jag skrev de första böckerna om DC-3:an var det många som kontaktade mig och var förvånade över att just han fått jobb inom FRA. Redan under skoltiden hade han uttryckt sina sympatier för kommunismen och sin beundran för Sovjet, sa Kenth Olsson i Kristianstadsbladet redan år 2005.

Den sovjetiske piloten som sköt ned DC-3:an uppgav att han såg minst en svensk i fallskärm lämna det brinnande planet.

Oklarheter kring Estonia

Även Lennart Berglund, ordförande för SEA, anhörigföreningen efter Estonia-katastrofen, välkomnar kravet från Raoul Wallenbergs anhöriga om öppenhet i hemliga arkiv.

Det finns en rad A4-pärmar i polishuset i Stockholm som fortfarande är hemligstämplade kring Estoniakatastrofen. Varför finns det anledning att hemligstämpla uppgifter om en civil passagerarfärja som förliser i fredstid?

– Vi har ingen aning, det finns ingen logik. Allt som har hänt är obegripligt. Det måste vara något som ligger bakom som har gjort att det blivit så, säger Lennart Berglund.

– Det är intressant att Raoul Wallenbergs anhöriga vill ha svar om en tjänsteman har gått ärenden åt främmande makt. När det gäller Estoniakatastrofen kan våra politiker ha blivit förda bakom ljuset av enskilda tjänstemän som kan ha påverkats av en främmande makt. Politikerna har i så fall snarare blivit förda bakom ljuset, resonerar Lennart Berglund och beskriver Sjöfartsverkets agerande som märkligt.

– Kan alla konstiga turer kring hanteringen av förlisningen få en förklaring genom kopplingen mellan militär sekretess och demokratisk kontroll, där avsaknaden av dokumentation är central? frågar han sig.

Ruben Agnarsson
ruben@inblick.se

Dela artikel

Fler artiklar i samma kategori